

Глушко А.Д., к.е.н., доцент
Котелевець М.М., магістрант
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(м. Полтава, Україна)

ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ БІЗНЕСУ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах економічної нестабільності, що зумовлено, в першу чергу пандемією COVID-19 та її наслідками, питання забезпечення конкурентоспроможності бізнесу, його адаптивності до коливань зовнішньої та внутрішньої ринкової кон'юнктури набуває особливої актуальності [1]. В цьому аспекті вартість бізнесу виступає своєрідним індикатором фінансової стійкості суб'єкта господарювання, ефективності управління та показником інвестиційної привабливості. Підвищення вартості бізнесу є однією з головних цілей менеджменту. У зв'язку з вищезазначеним визначення вартості бізнесу є актуальною проблематикою сучасних наукових досліджень та важливим напрямом практичної діяльності.

В Україні професійна діяльність у сфері оцінювання вартості бізнесу здебільшого являє собою пропозицію послуг з оцінювання вартості майна та майнових прав. Це пов'язано, в першу чергу, зі складністю процесу оцінювання. Водночас, як засвідчує світовий досвід, концепція вартості є базовою парадигмою розвитку бізнесу.

Система показників ефективності діяльності суб'єктів господарювання в рамках оцінювання вартості постійно вдосконалюється. На сьогоднішній день у практиці європейських країн найчастіше використовуються три методичних підходи до оцінки вартості бізнесу: дохідний, витратний та порівняльний (табл. 1).

Таблиця 1

Основні методи оцінки вартості бізнесу в європейських країнах [2]

Міжнародний комітет з стандартів оцінки	Країна			
	Німеччина	Угорщина	Польща	Україна
Метод капіталізованого доходу або дисконтування грошового потоку	Метод вартості доходу	Метод оцінок з точки зору можливостей розвитку бізнесу	Прибутковий підхід (підхід за доходами)	Дохідний підхід
Витратний метод	Суттєвий метод	Метод оцінок на основі очікуваних витрат	Витратний (вартісний) підхід	Витратний підхід
Метод порівняння продажів	Метод порівняльної вартості	Метод порівняння з можливою ціною продажу	Порівняльний підхід	Порівняльний підхід

Кожен із зазначених методичних підходів містить в собі сукупність методів визначення вартості бізнесу, які залежать, в першу чергу, від затверджених на державному рівні стандартів оцінки.

Аналізуючи ринки оціночних послуг, правомірно відмітити, що одним з найбільш регульованих та досконалих у світі вважається ринок оціночних послуг бізнесу в Німеччині. Для отримання права на оціночну діяльність досить зареєструватися в торгово-промисловій палаті. Активність держави проявляється не через ліцензування оціночної діяльності, а через досить докладні стандарти оцінки. З іншого боку, держава і муніципалітети об'єднують свою роботу з приватними оцінювачами в рамках експертних комітетів в великих містах і регіонах.

У Франції та Іспанії оцінювачів затверджують судові органи після 5-річної практики останніх. При цьому відсутні інші форми захисту титулу оцінювача, а численні об'єднання оцінювачів не виробили єдиних методичних рекомендацій щодо оцінки. В результаті розробка баз даних ведеться кожним оцінювачем самостійно й ринок оціночних послуг не може повноцінно функціонувати у зв'язку з відсутністю системної інформації.

Для Італії та Нідерландів характерна відсутність самого затвердженого звання «оцінювач». При цьому, в Італії оцінювачів затверджує суд без обов'язкових іспитів. В обох країнах функціонують об'єднання експертів, які розробляють власні правила оцінки. Недолік організації оціночної діяльності в Нідерландах частково компенсований активністю муніципалітетів частини великих міст, що публікують огляди ринкових даних. У підсумку, в даний час назріла необхідність уніфікувати правила до збору та аналізу ринкової інформації, що забезпечить роботу оцінювачів та інших експертів достовірними даними [3].

У Великій Британії не існує державного регулювання діяльності професійних оцінювачів. Громадяни, отримавши відповідну освіту та досвід, мають можливість стати оцінювачами бізнесу, а також зручним шляхом просувати свої послуги на ринку. Так як відсутня державна атестація та ліцензування оцінювачів, відповідно не існує й національних стандартів оцінки. Проте з 1970-х рр. в країні діють оціночні стандарти, розроблені недержавними об'єднаннями. У цих стандартах встановлено 13 базисів оцінки, зокрема: ринкова вартість при існуючому використанні, повна і залишкова вартість відтворення, повна вартість відшкодування, залишкова вартість заміщення, вартість діючого підприємства, інвестиційна вартість, страхова і т.д. [3].

Певний час оцінювачі бізнесу у США характеризувалися низьким рівнем фахової підготовки. Проте на сьогоднішній день оцінювачами бізнесу в країні займаються вузькоспеціалізовані та добре підготовлені фахівці. Згідно федерального законодавства ліцензування оціночної діяльності є обов'язковим. Слід відмітити, що розвиток оціночної діяльності в США пов'язаний, в першу чергу, з тим, що успішний менеджмент передбачає максимальне збільшення вартості бізнесу в інтересах акціонерів і оцінка вартості компанії виступає обов'язковою складовою аудиту діяльності її керівників.

В умовах економічної нестабільності ринкова вартість виступає головним індикатором, який дозволить приймати більш обґрунтовані рішення щодо підтримання ефективного функціонування суб'єкта господарювання з боку власників, менеджерів та інвесторів [4]. На основі аналізу світового досвіду у сфері оціночної діяльності правомірно констатувати, що найбільш ефективною для застосування в Україні є німецька модель оцінювання бізнесу. Регулювання оціночної діяльності вимагає підвищення якості стандартів оцінки. З метою підвищення об'єктивності оцінки доцільно використовувати одночасно різні методичні підходи, приводячи їх результати до інтегральної оцінки. Впровадження цих першочергових кроків у вітчизняну практику оцінки вартості бізнесу дозволить в цілому підвищити її ефективність.

Список використаних джерел

1. Онищенко С.В., Глушко А.Д. Пандемія – реальна загроза соціально-економічній безпеці України *Actual trends of modern scientific research. Abstracts of the 3rd International scientific and practical conference*. MDPC Publishing. Munich, Germany. 2020. Pp. 190-195.
2. ASA Business Valuation Standards [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://www.appraisers.org/docs/default-source/discipline_bv/bv-standards.pdf?sfvrsn=0
3. Лукач А.М., Ставицький О.В. Методи оцінки ринкової вартості підприємства в умовах сучасної економічної ситуації. *Актуальні проблеми економіки та управління*. 2018. № 12. С. 1–11.
4. Глушко А.Д. Регуляторні аспекти оціночної діяльності в Україні. Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти: збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції. Ужгород: УжНУ, 2020. С. 150–151.